

ЩОДО ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПУ ПРЕЗУМПЦІЇ НЕВИНУВАТОСТІ ОСОБИ ДОТИ, ДОКИ ЦЬОГО НЕ БУДЕ ДОВЕДЕНО...

цієї справи, а також порушень норм процесуального права, Велика Палата Верховного Суду встановила, що ці порушення можуть бути усунуті шляхом скасування постанови Дніпропетровського апеляційного адміністративного суду від 17 липня 2012 р. із направленням справи до апеляційного суду на новий розгляд для ухвалення рішення відповідно до вимог процесуального законодавства.

Кримінальна юрисдикція

ЩОДО ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПУ ПРЕЗУМПЦІЇ НЕВИНУВАТОСТІ ОСОБИ ДОТИ, ДОКИ ЦЬОГО НЕ БУДЕ ДОВЕДЕНО ВІДПОВІДНО ДО ЗАКОНУ*

Презумпція невинуватості та забезпечення доведеності вини відповідно до положень ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, ст. 62 Конституції України і ч. 1 ст. 17 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) полягає у тому, що особа вважається невинуватою у вчиненні кримінального правопорушення і не може бути піддана кримінальному покаранню доти, доки її вину не буде доведено у порядку, передбаченому цим Кодексом, і встановлено обвинувальним вироком суду, що набрав законної сили.

Так, ухвалою Приморського районного суду міста Одеси від 22 вересня 2014 р. задоволено клопотання прокурора прокуратури Приморського району міста Одеси – О. звільнено від кримінальної відповідальності за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого у ч. 2 ст. 367 Кримінального кодексу України (далі – КК України), на підставі п. 2 ч. 1 ст. 49 КК України у зв'язку з закінченням строків давності, а кримінальне провадження щодо О. закрито на підставі п. 1 ч. 2 ст. 284 цього Кодексу.

Згідно з ухвалою суду органами досудового розслідування О. підозрювалася у тому, що, виконуючи обов'язки начальника відділення № 1 Кредитної спілки, вчинила службову недбалість, тобто неналежне виконання службовою особою своїх службових обов'язків через несумлінне ставлення до них, що завдало істотної шкоди охоронюваним законом правам та інтересам окремих громадян, що спричинило тяжкі наслідки.

* Правову позицію сформовано Л. Сидоровою за: Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного кримінального суду від 3 травня 2018 р. у кримінальному провадженні № 522/116/14-к.

Ухвалою Апеляційного суду Одеської області від 30 серпня 2017 р. ухвалу суду першої інстанції щодо О. залишено без змін, а апеляційну скаргу адвоката в інтересах З. – без задоволення.

У касаційній скарзі адвокат, діючи в інтересах З., просив скасувати ухвали суду першої та апеляційної інстанцій щодо О. і призначити новий розгляд у суді першої інстанції у зв'язку з істотним порушенням вимог кримінального процесуального закону. Він зазначав, що, приймаючи рішення щодо О., суд першої інстанції допустив порушення положень ст. 6 Конвенції, ст. 62 Конституції України та статей 17, 372 КПК України щодо презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини, оскільки незаконно дав оцінку діям З. та встановив факт вчинення З. злочинів.

Суд касаційної інстанції, переглядаючи судові рішення, констатував, що Конституцією України встановлені права, свободи та обов'язки людини і громадянина. Зокрема, особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню доти, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду (ст. 62).

Зазначені права і свободи мають своє відображення у загальних заходах кримінального провадження, а саме у презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини, яка відповідно до ч. 1 ст. 17 КПК України полягає у тому, що особа вважається невинуватою у вчиненні кримінального правопорушення і не може бути піддана кримінальному покаранню доти, доки її вину не буде доведено у порядку, передбаченому цим Кодексом, і встановлено обвинувальним вироком суду, що набрав законної сили. Відповідно до ч. 5 зазначеної статті поведження з особою, вина якої у вчиненні кримінального правопорушення не встановлена обвинувальним вироком суду, що набрав законної сили, має відповідати поведженню з невинуватою особою.

До того моменту, коли обвинувальний вирок суду набере законної сили, особа вважається невинуватою у вчиненні злочину, а тому відповідні державні органи повинні поводитися з нею як із невинуватою особою (рішення Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) у справі “Аллєне де Рібемон проти Франції”).

Презумпція невинуватості буде порушена, якщо посадова особа висловлює думку про винність особи, обвинуваченої у вчиненні злочину, коли цього не було доведено відповідно до закону. Чи порушує твердження посадової особи про винність обвинуваченого принцип презумпції невинуватості, має бути з'ясовано в контексті тих фактичних обставин, у яких цей висновок було зроблено (рішення ЄСПЛ у справі “Габчук проти України”).

ЩОДО ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПУ ПРЕЗУМПЦІЇ НЕВИНУВАТОСТІ ОСОБИ ДОТИ, ДОКИ ЦЬОГО НЕ БУДЕ ДОВЕДЕНО...

Проте, переглядаючи кримінальне провадження, суд касаційної інстанції встановив, що суди першої та апеляційної інстанцій при прийнятті рішень щодо О. дотрималися зазначених вимог закону стосовно висновків про винуватість О. у вчиненні кримінального правопорушення, але висновків про винуватість безпосередньо З. у вчиненні кримінальних правопорушень рішення судів не містять.

Керуючись статтями 436, 438 КПК України, п. 15 розділу XI “Перехідні положення” КПК України у редакції Закону України від 3 жовтня 2017 р. № 2147-VIII, суд касаційної інстанції ухвалу Приморського районного суду міста Одеси від 22 вересня 2014 р. та ухвалу Апеляційного суду Одеської області від 30 серпня 2017 р. щодо О. залишив без змін, а касаційну скаргу адвоката в інтересах З. – без задоволення.

Постанова Верховного Суду є остаточною та оскарженню не підлягає.